

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 1433/2023
02.10.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија Драгане Маринковић, председника већа, Зорице Булајић и Ирене Вуковић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., коју заступа пуномоћник Војкан Симић, адвокат из ..., против туженог Института за физику Универзитета у Београду, са седиштем у Београду, ГО Земун, ради поништаја решења и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1969/21 од 09.09.2022. године, у седници одржаној 02.10.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиле изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 1969/21 од 09.09.2022. године.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду П1 732/18 од 28.10.2020. године, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиле којим је тражила да се поништи као незаконито решење туженог .. број .. од 19.01.2017. године о престанку радног односа тужиле на дан 20.01.2017. године, што би тужени био дужан да призна и трпи. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиле којим је тражила да се утврди да је имала право на продужење радног односа код туженог на период од две године од 20.01.2017. године до навршене 67 године живота, које јој је повређено доношењем незаконитог решења о престанку радног односа 20.01.2017. године, од стране директора туженог .. број .. од 19.01.2017. године, као неоснован. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиле којим је тражила да се тужени обавезе да јој на име накнаде материјалне штете по основу изгубљене добити на име разлике између пензије и зараде исплати износ од укупно 1.498.921,90 динара, у периоду од јануара 2017. године до јануара 2019. године, у појединачним месечним износима и са каматом како је то наведено у поднеску тужиле од 07.10.2020. године, као неоснован. Ставом четвртим изреке, одбијен је захтев тужиле за накнаду трошкова парничног поступка у износу од 327.000,00 динара, увећане за трошкове судских такси по одмерењу суда са законском затезном каматом од истека парационог рока до исплате, као неоснован.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 1969/21 од 09.09.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиле и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиле за накнаду трошкова другостепеног поступка у износу од 49.500,00 динара, као неоснован.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилца је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права са позивом на одредбу члана 404. ЗПП.

Тужени је поднео одговор на ревизију.

Врховни суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20 и 10/23 – други закон) и утврдио да ревизија тужиле није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилца је била у радном односу код туженог од децембра 1975. године. У молби од 06.09.2016. године, тужилца се обратила Научном већу туженог, наводећи да 20.01.2017. године пуни 65 година живота чиме се стичу законски услови за одлазак у пензију, па моли Научно веће да подржи њену молбу да настави рад у Институту за период од две године како би јој омогућио наставак активности у области физике ... и на АТЛАС експерименту на великом хидронском сударању у ЦЕРНУ, као и даљи ангажман на докторским студијама физике. Научно веће туженог је на седници 13.09.2016. године, дало позитивно мишљење о молби тужиле да јој се продужи радни однос код туженог до навршених 67 година живота. Тужилца је постигла врхунске међународно признате резултате и у последњих пет година, пре престанка радног односа, рангирана је у највише категорије истраживача са звањем научног саветника (А1). До јуна 2016. године, била је руководилац пројекта АТЛАС групе са домаћим аспектом када је академик професор др ББ затражио њену смену са дужности руководиоца пројекта због конфликта до кога је дошло међу сениорима тима, након чега је за руководиоца пројекта са домаћим аспектом именована др ВВ. Директор туженог је дописом од 21.12.2016. године, затражио од академика професора др ББ и руководиоца пројекта др ВВ да се изјасне да ли постоји одговарајућа потреба АТЛАС колаборације, односно текућег пројекта ОИ 171004 за овим продужењем и уколико постоји да се наведе о чему се ради и на који се временски период односи. У одговору на захтев они су се изјаснили да није било потребе за тужилиним даљим ангажовањем на пројектима који су били у току. Директор туженог није затражио мишљење Матичног научног одбора у вези са молбом тужиле за продужење радног односа, а 19.01.2017. године донео је оспорено решење .. број .., којим је тужилци престао радни однос код туженог на пословима научног саветника на дан 20.01.2017. године, због навршења радног века од 65 година и најмање 15 година стажа осигурања. У образложењу решења је наведено да је тужилца према подацима из кадровске евиденције навршила 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања 20.01.2017. године, због чега је применом члана 175. став 2. Закона о раду одлучено као у изреци решења. Након престанка радног односа тужилца је ангажована на истом пројекту од стране друге учеснице АТЛАС групе (Русије) и ангажована је у настави на докторским студијама Физичког факултета, а члан је

Колегијума докторских студија Физичког факултета за ужу научну област физике ... и ... физика. Према извештају туженог у 2016. години од четворо лица која су тражила продужење радног односа након навршених 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања њих троје је добило продужење а једно није, док је у 2017. години од троје лица која су тражила продужење радног односа двоје добило продужење а једно лице није.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да је оспорено решење туженог од 19.01.2017. године законито, јер је на основу члана 175. тачка 2. Закона о раду и члана 93. став 1. Закона о научно истраживачкој делатности био остварен законски разлог престанка радног односа тужили по сили закона, будући да је 20.01.2017. године навршила 65 година живота и минимум 15 година радног стажа. Радни однос тужили није продужен одлуком надлежног органа туженог, а оспорено решење донело је овлашћено лице у законитој процедури са образложењем о законом прописаном правном основу престанка радног односа и поуком о правном леку. Продужење радног односа истраживачу у звању научног саветника је могућност али не и обавеза туженог, па како је директор туженог утврдио да не постоје разлози за тужилино даље радно ангажовање, чињеница да није затражено мишљење Матичног научног одбора не чини апсолутно битну повреду поступка која би утицала на законитост оспореног решења о престанку радног односа тужили. Поред тога тужила није доказала неједнако поступање, односно да се тужени дискриминаторски понашао према њој по неком од основа (неког њеног личног својства) из члана 18. Закона о раду у вези са правима из радног односа, па и отказом уговора о раду. Зато су тужбени захтеви тужиле одбијени као неосновани.

Према члану 175. тачка 2. Закона о раду запосленом престаје радни однос када запослени наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања ако се послодавац и запослени другачије не споразумеју. По члану 93. став 1. Закона о научноистраживачкој делатности (Службени гласник РС", бр. 110/2005, 50/2006, 18/2010, 112/2015) истраживачу у институту и у центру изузетних вредности радни однос престаје по сили закона када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања. Истраживачу из става 1. у звању научног саветника који је у току радне каријере постигао врхунске међународно признате научне резултате и у последњих пет година је рангиран у највише категорије истраживача, према критеријумима Министарства, на предлог научног већа, може бити продужен радни однос до навршених 67 година живота уз претходно прибављено мишљење надлежног матичног научног одобра (став 2. тог члана). Одлуку о продужењу радног односа истраживача из става 2. овог члана доноси директор института, а одлуку о продужетку радног односа истраживача који је на дужности директора института доноси управни одбор института, на основу претходно прибављеног мишљења надлежног матичног научног одбора (став 3.).

Према одредби члана 42. став 1. Статута туженог од 14.03.2011. године, истраживачу престаје радни однос по сили закона када наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања при чему истраживачу из става 1. овог члана на предлог научног већа може бити продужен уговор о раду до навршених 67 година живота уколико истраживач испуњава следеће услове: да је у звању научног саветника, да је у току радне каријере постигао врхунске међународно признате научне резултате и да је неопходан за реализацију текућих пројеката (став 2.). По ставу 3. тог члана одлуку о продужењу уговора о раду доноси директор института. По одредби члана 45.

Закона о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности ("Сл. гласник РС", бр. 112/2015 од 30. децембра 2015.) институти који су уписани у Регистар научноистраживачких организација у складу са Законом о научноистраживачкој делатности ("Службени гласник РС", бр. 110/05, 50/06 - исправка и 18/10) усагласиће статут и друге опште акте са овим законом у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Из наведених материјално правних прописа произлази да по навршењу 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања истраживачу института престаје радни однос по сили закона. Продужење радног односа истраживачу у звању научног саветника на предлог научног већа представља могућност, под условом да је у току радне каријере постигао врхунске међународно признате научне резултате и у последњих пет година је рангиран у највише категорије истраживача, према критеријумима Министарства. Претходно прибављено мишљење надлежног матичног научног одбора је услов за одлуку о продужењу радног односа истраживачу коју доноси директор института на предлог научног већа. Продужење радног односа представља само могућност али не и обавезу да се таква одлука донесе и предлог научног већа није обавезујући по цитираној одредби закона. У конкретном случају директор Института није донео одлуку о продужетку радног односа, налазећи да не постоје разлози за тужиљино даље радно ангажовање, па је правилна оцена нижестепених судова да тужиљи није повређено право на продужење радног односа доношењем оспореног решења о престанку радног односа. Без утицаја су наводи ревизије да Статут туженог није био усаглашен са Законом о изменама и допунама Закона о научноистраживачкој делатности ("Сл. гласник РС", бр. 112/2015 од 30. децембра 2015.), јер се у том случају непосредно примењују одредбе Закона. Тужиљи је радни однос престао по сили закона испуњењем услова члана 175. тачка 2. Закона о раду и члана 93. став 1. Закона о научноистраживачкој делатности, па изостанак мишљења матичног научног одбора које се прибавља у случају доношења одлуке о продужењу радног односа није од утицаја на законитост оспореног решења о престанку радног односа. Супротно наводима ревизије, то што је за поједине запослене донета одлука о продужењу радног односа по претходно прибављеном мишљењу надлежног матичног научног одбора (што је услов за такву одлуку), не може се сматрати актом дискриминације, с обзиром на то да не указује да је тужени дискриминаторски поступао према тужиљи по неком од основа (неког њеног личног својства) из члана 18. Закона о раду, па су као неосновани оцењени сви наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Имајући у виду изложено, Врховни суд је нашао да ревизију треба одбити као неосновану, па је на основу члана 414. став 1. ЗПП одлучено као у изреци.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

**За тачност отправка
заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**